

FORUM ZA BEZBEDNOST I DEMOKRATIJU: VIDICI I PUTOKAZI (1-4)

Chris Deliso

UVODENJE U OPŠTU EKONOMIJU MIGRACIJA

Strana | 1

Beograd, decembar 2017.

Predgovor uz ovaj broj 3,
Uvod 5,
Upravljanje haosom migracija 6,
Odvraćanje pažnje 7,
Profiti ekonomije migracija 9,
Stari i novi trgovci ljudima 10,
Odakle dolaze migranti 11,
Rute migracija 14, Droga i migranti 15,
Islamska država i Palmira 15,
Illegalna trgovina dokumentima 17,
Migranti i nelegalni tokovi novca i pranje profita 18,
Migranti kao resursi obnove kriminala 20,
Novi set bezbednosnih izazova 21,
Strahovi sicilijanske mafije 22,
Migranti i razvoj meke korupcije 24,
Umrežavanje gospodara migracija 26,
Migranti i mladi lenji Evropljani 27,
Ograničeno kretanje u zoni šengenskih sloboda,
Ko se okoristio migrantskom krizom 28,
Migranti u očima medija 30,
Migranti kao razvojna šansa 33,
Migranti kao spasioci gubitaških fakulteta 34,
Migranti kao posao za pravnike i psihijatre 36,
Migranti i parazitke NVO 39,
Migracije kao budućnost 39

Predgovor uz ovaj broj

Migracije kakvima smo poslednjih godina bili svedoci ne predstavljaju novu istorijsku pojavu. Štaviše, one su konstantno bile vesnik novog doba i kao ishod su uvek imale drugačiji i ne retko bogatiji svet od onog koji im je prethodio. Svako doba je izazove koje ove velike promene sa sobom nose rešavalo na sebi svojstven način. Odluke koje su nekad donošene, i kojima se često zadovoljavao neki partikularni interes, često su imale nesagledive posledice koje i dan danas nastavljaju da oblikuju svet i društvo u kojem živimo.

Knjiga *Migracije, terorizam i budućnost podeljene Evrope: Transformisani kontinent* koju je napisao Chris Deliso predstavlja kritički osvrt na način na koji se Evropa - svetionik nade i simbol prosperiteta mnogim ljudima koji su se zbog rata, teških ekonomskih prilika ili nečeg sasvim drugog, odvažili na opasan i neizvestan put ka njoj - odnosi prema sadašnjoj krizi. Nije na odmet naglasiti da se kroz upravljanje ovim procesom utiče na oblikovanje svesti pridošlica i starosedelaca jednih o drugima, kao i da upravo harmonija u tim odnosima predstavlja nužan preduslov za svaki prosperitet i zajedničku budućnost.

Posmatrano iz te veoma specifične tačke gledišta, događanja tokom poslednjeg migracionog talasa, kao i ona nakon njegovog prividnog jenjavanja, ne daju previše razloga za optimizam. Naprotiv.

Po mnogo čemu one odudaraju od ranijih obrazaca ali najveća razlika se ogleda u činjenici da se sve manje govori o „rešavanju“ problema migracija a sve više o „upravljanju“ njime. Migranti i izbeglice su od *ljudi* od krvi i mesa preobraćeni u obnovljiv *resurs* koji mašinerija migracione ekonomije *obrađuje* u cilju vlastitog perpetuiranja, često na načine i metodama koje nemaju ništa zajedničko sa visokim idealima koji su inspirisali pridošlice da upravo u Evropi pronađu svoje parče sreće.

Ne treba imati bilo kakve zablude oko toga da su samo migranti žrtve ovako uspostavljenog sistema. Logika kojom on sebe opravdava kod

FORUM ZA BEZBEDNOST I DEMOKRATIJU: VIDICI I PUTOKAZI (1-4)

starosedelaca, koja ne apeluje na razum već na emocije, utiče na to da mnogi Evropljani na mnoštvo mladih ljudi, često i dece, koji su se upustili u jedan tako opasan i tako ljudski poduhvat, umesto sa divljenjem gledaju sa strahom i mržnjom. Impulsi kojima ovde pokušava da se time upravlja dovode to urušavanja sistema vrednosti, političkog poretku i ekonomskog prosperiteta koji je migrante uopšte nagnao da pođu ka Evropi.

Sve se ovo događa u oboruču koji ekonomija migracija napravila oko Evrope i taj oboruč će, prepušten sam sebi, nastaviti da se steže sa svakom sledećim većim talasom migracija.

Uvođenje u opštu ekonomiju migracije, koju objavljaju VIDICI I PUTOKAZI je peto poglavље iz značajne knjige *Migracije, terorizam i budućnost podeljene Evrope: Transformisani kontinent* koja veoma detaljno opisuje taj sistem čije je shvatanje od ključne važnosti i predstavlja nužni preduslov za uspostavljanje drugačijeg, humanijeg, procesa koji će za rezultat imati svet u kojem će i pridošlice i starosedeoci moći da žive u miru.

Decembra 2017.

Luka Jovanović,
direktor programa FBD

Pod avgustovskim suncem, okružen mladim pomagačima, dotrčao je u zapušteno dvorište napuštene fabrike toalet papira, SOFTEX, koju je grčka vojska oduzela i sada koristi kao kamp za migrante nakon prinudnog raspleta Eidomeni granične krize. „Dva eura! Dva eura!” vikao je Pakistanac, upirući prstom na kofu sa izbledelim UNHCR logom krcatu sa paklicama prokrijumčarenih cigareta.

Iako se jasno video da su migranti iz SOFTEX-a, dva meseca nakon što su stigli u kamp, uspostavili veze sa organizovanim kriminalom u obližnjoj Tesaloniji, ovlašćeno vojno lice je bilo istrajno u tvrdnji da ne postoji organizovani kriminal u okolini kampa, čiji su zatočenici počeli da jedu hranu iz kamiona britansko-pakistanske nevladine organizacije koji se muva nadomak ulaza. Naizgled su bili nezadovoljni sa vojnim sledovanjima koja je obezbedio lokalni snabdevač.¹

Kako bismo bolje razumeli opštu ekonomiju koja se razvila zajedno sa migracionim fenomenom, i simbiotičku ulogu kako organizovanog kriminala tako i „legitimnog“ sektora unutar nje, tu ekonomiju najpre moramo definisati. Tako migracionu ekonomiju možemo shvatiti kao ekosistem koji obuhvata brojne delatnosti, dinamično okruženje u kojem su mnogi igrači kontinuirano primorani da prilagođavaju svoje strategije i pozicije kako bi izašli u susret daljem razvoju događaja.

Opšta ekonomija migracija je mesto na kojem se susreću lokalni, nacionalni i internacionalni aspekti migracije i gde konvergiraju legalni i nelegalni interesi. Migraciona ekonomija takođe predstavlja oblast u kojoj je kretanje kapitala brže nego sposobnost države da ga kontroliše i koja je jednakom podobna kako za organizovani kriminal tako i za isto toliko skriveno knjigovodstvo sveta belih kragni.

Opšta ekonomija migracija u svom legalnom kao i u svom ilegalnom aspektu, postala je ključni deo svetske ekonomske konsolidacije koja kontinuirano teži tome da proširi opseg svojih aktivnosti putem konstantne teritorijalne ekspanzije.

Ekonomija migracija će postajati sve bitnija u svetskoj ekonomiji koja je nestabilna i osetljiva na povremene finansijske kolapse, neodržive

dugove, izmeštanje radnih mesta, gubitak poslova (automatizaciju) u oblasti proizvodnje u razvijenom svetu itd. Umesto ekonomskih podsticaja iz prošlosti svedoci smo sve globalnijih politika izgrađenih oko koncepata poput iscrpljivanja resursa, hroničnog siromaštva, prenaseljenosti i klimatskih promena. Šta više, retorika koja okružuje ovaj fenomen u osnovi je identična onoj koja se tiče migracija: svi se oni definišu kao globalni izazovi koji konstantno iziskuju da se nešto preduzme i pristup hitnim fondovima, iako se istovremeno morbidno predstavljaju kao neizbežni i nerešivi.

Održavanje ove ekonomije zahteva, sa nelegalne strane, konstantan prliv ljudi i robe kojom će se trgovati i, sa legalne strane, kontinuiran prliv javnih sredstava, humanitarnih donacija i određene vidove „investicija“ na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom planu. Gledano sa te potonje strane migraciona ekonomija je donekle veštačka. Ona predstavlja jednu od nekoliko „stvorenih“ visoko-profilnih delatnosti koja, iako je suštinski neproduktivna, postoji kako bi pospešivala

UPRAVLJANJE HAOSOM MIGRACIJA U PRAVCU ŽELJENOGL POLITIČKOG ISHODA

masovno premeštanje bogatstva. Migraciona ekonomija u suštini konstantno reciklira

bogatstvo unutar zatvorenih krugova moćnih pojedinaca i interesa koji delaju kako na „mračnoj“ tako i na svetloj strani – i, često, u tandemu.

Ponavljanje takve sheme iziskuje kako aspekte haosa, prisutne u poslovima migracija, tako i sposobnost za kontrolu tog haosa. Otud, postoji potreba za upravljanjem nestabilnim silama (poput migracionih talasa, organizovanog kriminala, terorizma i nasilja) autorativnim, institucionalnim, sredstvima u cilju kontrole i usmeravanja tog haosa u pravcu poželjnog političkog ishoda, povoljnog po one koji organizuju tu ekonomiju.

Taj poželjni politički ishod, sa kojim su pojedinačne države pokušale da se suoče, u totalu jeste nadnacionalna kontrola problema od strane elite

međunarodnih organizacija. U tom kontekstu, migrantska kriza koja je izbila u Evropi 2015. godine predstavlja određenu vrstu „*stres testa*“ za nacionalne države, sličan onome kroz koji su prošle banke pre samo par godina tokom svetske ekonomske krize. Te dve krize su zapravo direktno povezane. Evropska kriza je, u suštini, tek teritorijalna ekspanzija globalnog razvojnog sektora koji se povezuje sa drugim siromašnjim delovima sveta.

ODVRAĆANJE PAŽNJE I SAKRIVENOST OPŠTE EKONOMIJE MIGRACIJA

Legalni aspekti migracione ekonomije, odenuti u belu kragnu, prepliću se sa

mnoštvom delatnosti i suštinski ih kontrolišu najmoćniji lideri svetske politike i ekonomije, koji mogu da utiču na geopolitičke ishode. Ova dimenzija fenomena je, po nekima, interesantnija i svakako važnija od nelegalnih sfera migracione ekonomije. Potonje je, međutim, (na lokalnu) osnovni pokretač čitave migracione ekonomije, njeno vidljivo lice. Tako su organizovani kriminal i uopšte nelegalni sektori migracione ekonomije mnogo češće pretresani u medijima u odnosu na njegove legalne aspekte. Takav plasman u medijima odvraća pažnju od viših instanci i preusmerava je na niži nivo, kriminalni element migracione ekonomije. Uloga medija u ovome je bila od ključnog značaja.

Tokom cele migrantske krize masovni mediji su imali tendenciju da se fokusiraju na primamljive, pohotne i fotogenične priče kriminalnih radnji koje kontrolišu i usmeravaju kretanje i aktivnosti migranata. Najvidljiviji deo ovog kriminalnog sektora, u tom smislu, predstavlja trgovina ljudima. Ovo ne predstavlja veliko iznenađenje imajući u vidu to da je humani aspekt ove krize bio od samog početka glavni fokus svetskih medija. Kao što smo već pomenuli u trećem poglavlju ove knjige, takav pristup je gravitirao ka potresnim prizorima kojima se manipulisalo

emocijama i javnim mnjenjem, gradeći tako nesvesni konsenzus koji će dovesti do ranije odabranog međunarodnog „rešenja“ za krizu.

Iako ova medijska aktivnost po sebi predstavlja glavni stub belih kragni u celokupnoj ekonomiji migracija, ona je, istovremeno, igrala ključnu ulogu u zamagljivanju sveobuhvatnosti te ekonomije. Štaviše, izveštavanje medija o krizi usresređeno na ljudske tragedije pomoglo je pri stvaranju uprošćene dihotomije kriminalcima – žrtve, koja je uticala na definisanje i identifikovanje „dobrih momaka“ – međunarodnih organizacija i liberalnih, pro-izbegličkih lidera poput Angele Merkel, Pape Franje, i predsednika Obame. Pored toga medije nikada nije naročito ineteresovalo da istražuju dublje ekonomске veze migracione ekonomije koje vode direktno do finansijskih i političkih interesa najmoćnijih lidera i kompanija na svetu.

Da budemo jasni: Nelegalne aktivnosti povezane sa migracionom krizom su fundamentalne i ključne za bilo kakvu procenu, ali ove opet vode nazad ka vrhovnim svetskim strukturama moći. „*Svojim pozivom izbeglicama, pri kojem nije pružila nijedan oblik bezbednog i direktnog transporta, Angela Merkel je aktivirala sve ilegalne kanale od Sirije do Nemačke,*“ misli jedan viši oficir u jednoj od evropskih obaveštajnih službi. „*Zašto je to učinila?*“² To pitanje je zaokupljalo mnoge profesionalne posmatrače ove krize, ali koje međunarodni mediji nisu voljni da postave.

Ključna tačka koordinisanja policijskih snaga EU u borbi protiv trgovine ljudima bio je Europol-ov Evropski Centar za krijumčarenje migranata. Napori nacionalnih policijskih snaga uz pomoć centra uspeli su da uhvate trgovce ljudima koji su umešani u neke od najvećih slučajeva ove krize. Jedan takav primer dogodio se 27. avgusta 2015. godine, kada je, na mađarsko-austrijskoj granici, 71 migrant pronađen mrtav u hladnjaci od 7,5 tona. O ovom slučaju je izveštavano u većini svetskih medija, što je

za posledicu imalo političku osudu tog događaja i pozive za pomoć iz nevladinog sektora i pro-izbegličkog lobija.

U međunarodnoj policijskoj operaciji koja je usledila uhapšeno je 11 „ključnih organizatora“, mahom iz Bugarske i Avganistana. Stručnjaci Eurupola pronašli su tragove angažovanja ove grupe u 24 različita incidenta koji su se dogodili između juna i avgusta 2015. godine. Grupa je vrbovala vozače iz Bugarske da voze hladnjače i kombije nabavljene u Mađarskoj. Ovaj sistem je prevozio migrante sa Balkanske rute koji su stigli u Srbiju i koji su svakodnevno polazili za Nemačku. Prema istrazi

PROFITI EKONOMIJE MIGRACIJE: 2015.
ZARAĐENO JE IZMEĐU 3 I 6 MILIJARDI EURA

Eurupola veliki deo profita je „prebačen u Avganistan gde je investiran u poslove sa

nekretninama. Kriminalci su koristili mafijaške bankare za transfer novca iz EU u Afganistan.“

Robert Crepinko, direktor Europolovog Evropskog Centra za krijumčarenje ljudi, naglasio je da ovaj slučaj ilustruje „koliko kriminalne bande mogu biti beskrupulozne“ u ostvarivanju svojih finansijskih interesa. „Suočeni smo sa međunarodnom kriminalnom mrežom koja švercuje ljudska bića i koja grubo zanemaruje opasnosti kojima te ljudi izlaže,“ rekao je Crepinko. „Njima je jedino bitan novac.“³

U detaljnijem izveštaju iz februara 2016. godine Europol je pružio pregled delatnosti šverca migranata koji pudupiru zvanične statistike i drugi podaci. U njemu je ta organizacija tvrdila da „poseduje obaveštajne podatke o više od 40.000 pojedinaca za koje se sumnja da su umešani u šverc migranata.“ Samo u 2015. godini u Evropskoj Uniji pokrenuta je 1.551 istraga usmerena na te mreže. Kriminalni prihodi od šverca migranata (kako ka tako i unutar EU) procenjeni su na iznos između 3 i 6 milijardi eura, samo u 2015. godini. Prema Europolu, od 100 različitih nacionalnosti švercera sa kojima su se oni susreli, većina

njih je bila iz Bugarske, Egipta, Mađarske, Iraka, Kosova, Pakistana, Poljske, Rumunije, Srbije, Sirije, Tunisa i Turske.⁴

Na strukturnom planu, Europol navodi da mreže švercera obično vodi jedan glavni organizator, koji koordiniše aktivnosti iz jednog od centara za migrante, ali koji nije uključen u glavne aktivnosti mreže. Pod njegovim vođstvom regionalni lideri dogovaraju transportne cene i linije za kopneni ili vazdušni transport. Ove lokalne glavešine i njihove jedinice rade na fiksnoj teritoriji i prebacuju svoje mušterije migrante do sledeće jedinice na maršuti. Na dnu lestvice su niže rangirani kontakti koji „rade kao vozači, članovi posade, izviđači ili agenti za vrbovanje. Ovi kontakti obično funkcionišu kao deo mreže samo na određeno vreme i često se razmenjuju.“⁵

STARI I NOVI TRGOVCI LJUDIMA

Trgovina ljudima, ne samo u Evropi već i širom sveta, postaje sve važniji problem za svetske policijske snage. Na konferenciji Interpol-a održanoj u Švajcarskoj u oktobru 2016. godine, koja je okupila više od 200 istraživača i specijalaca iz 55 zemalja i međunarodnih organizacija, raspravljalo se o novim pristupima i razmatrala se velika *Operacija Spartak*, usmerena na trgovinu ljudima u Južnoj i Centralnoj Americi u junu, koja je kao rezultat imala 134 hapšenja i „razbijanje makar sedam organizovanih kriminalnih grupa.“ Simonetta Sommaruga, direktorka švajcarskog Federalnog departmana za pravdu i policiju, na konferenciji je kritikovala neimenovane političare za problem traže „nacionalna rešenja“. „Kada se krivična dela događaju na međunarodnom nivou ona se na međunarodnom nivou moraju i istraživati“ rekla je ona.⁶

Aktivnosti Eurpola, Interpol-a i Evropske Unije u 2015. godini i nakon toga ukazuju na da će se ova šira tendencija ka međunarodnim

policijskim akcijama usmerenim na rešavanje migrantske krize nastaviti.

Ovo međunarodno konstatovanje problema takođe svedoči o sve multinacionalnijem i fluidnijem sastavu grupa koje kriju migrante u Evropu. Kriza je uvela „*nove igrače u igru trgovine ljudima, podeljenu po etnicitetima, teritoriji na kojoj delaju i po zadacima i koji su ponekad umešani i u druge nezakonite delatnosti,*“ ističe grčki stručnjak za bezbednost i organizovani kriminal Ioannis Michaletos. „*Bum u trgovini ljudima privukao je u taj sektor mnogo novih, labavo organizovanih grupa sačinjenih pretežno od imigranata iz Iraka, Sirije i Pakistana.*“ Među trenutno aktivnim grupama u jugoistočnoj Evropi su i „*tradicionalne piramidalne strukture prisutne u Istanbulu i Izmiru (u Turskoj), kao i balkanske grupe – Bugari, Albanci i Grci pretežno – koje se ranije nisu bavile trgovinom ljudima kao takvom, ali koje su poslovale sa ostalim sektorima i tako se umešale u trgovinu ljudima zbog novih prilika za zaradu koje predstavlja migrantska kriza.*“⁷

IZBEGLCIE IZ DRŽAVA KOJE SU SMATRANE BEZBEDNIM

Pored aktivnosti koordinisanih od strane organizacija poput Europol-a i

Interpol-a, Evropska Unija postala je angažovanija u naporima usmerenim na suzbijanje trgovine ljudima. Nekoliko operacija na moru, koje su kulminirale Operacijom Sofija od strane EU u 2015, pružile su policijskim snagama potpuniju sliku o trendovima krijučarenja preko mora, na šta ukazuje interni izveštaj od 29. januara 2016. koji je kasnije objavio WikiLeaks. Izveštaj je sumirao rezultate operacije i izazove u prvih šest meseci njenog mandata i pružio je preporuke za dalje delovanje. U vreme kada je objavljen „najuzbudljivije“ otkriće je bilo to da je Evropska Unija težila ka formiranju „pouzdane“ vlade u Libiji koja bi onda pozvala flotu EU da uđe u njene teritorijalne vode i čak se iskrca u policijskim akcijama protiv trgovine ljudima.⁸

Posle inicijalnog perioda u kojem su se pretežno prikupljali obaveštajni podaci i sprovodile spasilačke misije, Evropski savet (28. Septembra 2015.) odobrio je prelazak *Operacije Sofia* u fazu 2A (otvoreno more), presretanje švrecerskih plovila. Ova praksa je bila dopuštena tek nakon usvajanja rezolucije Saveta Bezbednosti UN 9. oktobra 2015.⁹ Izveštaj pruža mnogo zanimljivih uvida u obrasce trgovine i krijumčarenja u centralnom Mediteranu tokom krize. Zabeleženo je da je najveći broj lica krijučarenih preko mora iz Libije 2015. poreklom iz Eritreje, Somalije, Nigerije, Sirije, Gambije, Senegala, Sudana, Malte, Obale slonovače i Etiopije (dok poreklo preostalih 15% nije poznato). Ovo efikasno pokazuje da je medijsko izveštavanje o migrantskoj krizi kao fenomenu podstakunom ratnim dešavanjima delimično zasnovano na neistinama; većina od ovih navedenih zemalja je, u datom vremenskom periodu, smatrana „bezbednim“ zemljama, i jasno je da su ljudi koji su iz njih emigrirali to činili iz ekonomskih pobuda.

Tokom istog tog perioda, navodi izveštaj, bilo je uhapšeno više od 400 krijumčara, od kojih je nekima od njih i suđeno, iako je ovaj proces bio problematičan usled nedostatka jasne pravne situacije, uzimajući u obzir neuspelo formiranje vlade u Libiji. Većina migrantskih plovila (kako drvenih tako i gumenih čamaca) kretala je iz libijskih luka Zuwarah, Sabratah, Garabulli i Misrata. Biznis krijumčarenja migranata je opisivan kao „veoma unosan“ za Libiju i donosio joj je godišnji prihod od 250-300 miliona eura. „Vredniji“ drveni čamci mogli su da prevoze više putnika i bili su podobniji za plovidbu morem od gumenih čamaca, od kojih su neki navodno legalno uvezeni iz Kine, preko Malte.¹⁰

Međutim, kao što se u izveštaju i predviđelo, širenje Operacije Sofija ka otvorenom moru takođe je podrazumevalo i presretanje i usled toga gubitak takvih plovila.

Kako je izveštaj iz januara 2016. već potvrdio, humanitarna i policijska akcija Evropske unije je učinila taj put opasnijim po švercovane osobe, jer su šverceri, izbegavajući dodatne troškove, prosto počeli da ih šalju

u jeftinijim čamcima i sa manjim sledovanjima i manje goriva. Pored toga, izveštaj Operacija Sofija ukazuje i na druge opasnosti sa kojima su se susretali migranti tokom njihovog prelaska mora. Čamci iz pravnje konkurenčkih krijumčarskih grupa viđeni su kako „zaustavljaju migrantska polvila i cilju iznude... iz ugla gledanja krijumčara migranti se mogu smatrati veoma skupocenim dobrima jer nose sa sobom novac kako za prelazak tako i za eventualni dolazak u Evropu.“¹¹

Tokom krize primećena je i diversifikacija aktivnosti i upotreba luka od strane organizovanog kriminala. Razlog tome je to što pomorsko krijumčarenje ljudi (i druge robe) „neizostavno uključuje kriminalce specijalizovane za pomorsko krijumčarenje oružja, droge, robe lažnog porekla, duvana, itd. te svakako dolazi do objedinjavanja,” kaže grčki stručnjak. „U slučaju Italije, recimo, lokalna mafija je bila umešana u oba sektora od početka krize u Libiji 2011, prodajući oružje Libiji i pomaganju toka migranata nazad u Evropu.“¹²

Šverc oružja je svakako jedan od postojećih nelegalnih biznisa čiji je obim i profit značajno uvećan usled migrantske krize, nestabilnosti na Bliskom istoku i u Severnoj Africi, kao i povećane potražnje od strane terorista u Zapadnoj Evropi. Štaviše, taj promet ide u oba smera i opet su u njega umešane iste bande koje upravljaju trgovinom ljudima i sa njom povezanim aktivnostima. Trgovina oružjem je ponovo u centru pažnje nakon napada u Parizu, gde je otkriveno da je oružje koje su koristili teroristi potekлом sa Balkana, regionala kroz koji migranti prolaze u velikom broju. Nemački *Deutsche Welle* napisao je da je „većina ilegalnog oružja u Evropskoj Uniji u nju prokrivljeno preko balkanskih zemalja.“ Pored toga što je preostalo pregršt oružja iz ratova devedesetih, cena je ovde takođe faktor: „dok se na Balkanu Kalašnjikov može kupiti po ceni između 300 i 500 eura (\$325-\$540), u nekim drugim zemljama ta cena dostiže i 2.000 eura.“¹³

ISTE RUTE ZA MIGRANTE, DROGU I ORUŽJE IZ SRBIJE I BOSNE I HERCEGOVINE

Prema jednom izveštaju Jane's *Terrorism & Insurgency* iz marta

2016. islamski militanti u Zapadnoj Evropi su od 2010. godine za terorističke napade koristili oružje koristili „oružje koje potiče sa Zapadnog Balkana, konkretno iz Srbije i Bosne i Hercegovine.“

„Rute kojima je oružje krijumčareno sa Zapadnog Balkana slične su onim koje su uspostavili i kojima upravljaju organizovane kriminalne grupe za prodaju droge i trgovinu i krijumčarenje ljudi.“¹⁴ Interpol je postao dovoljno zabrinut zbog ovoga da iskoordiniše akciju Operacija balkanski okidač u aprilu 2016. u kojoj je nekih 5.000 policajaca zaplenilo oružje i izvelo akcije hapšenja u Bosni, Hrvatskoj, Makedoniji, Crnoj Gori, Srbiji i Sloveniji. „Usled sve veće zabrinutosti zbog nelegalne trgovine oružjem iz Balkana ka Evropi za potrebe terorističkih napada ključni faktor ove operacije bio je uspostavljanje jake mreže koja može efikasnije da preseče taj protok“, naglasio je Interpol.¹⁵

Krijumčarenje droge predstavlja još jednu kriminalnu delatnost pospešenu usled migracija i uspostavljanja novih izvora i ruta. Prema Kancelariji UN za drogu i kriminal (UNODC), "procenjena vrednost nelegalnog heroina i opijuma prevezelog iz Avganistana ka Zapadnoj Evropi preko Balkana iznosi nekih 28 milijardi dolara godišnje. Šezdeset pet posto ovog iznosa (18 milijardi) generiše se u Zapadnoj i Centralnoj Evropi. Iz četiri najveća tržišta heroina u Evropi – Francuska, Velika Britanija, Nemačka i Italija – dolazi blizu polovina bruto profita, usled toga što se najveće zarade ostvaruju od strane preprodavaca u maloprodaji." Oko 155 tona heroina godišnje prevozi se kroz Iran iz Avganistana. Novembra 2016. UNODC je pokrenuo trogodišnji Regionalni program za Jugoistočnu Evropu s ciljem suzbijanja šverca i transnacionalnog organizovanog kriminala i pospešivanja međunarodne pravne saradnje na planu krivičnopravne prevencije, tretmana i

zbrinjavanja. Prema izvršnom direktoru UNODC Juriju Fedotovu, istraživačke aktivnosti ovog tela „*mogu osnažiti našu bazu dokaza za efikasno delovanje u Jugoistočnoj Evropi.*“¹⁶

UTICAJ DROGE NA PONAŠANJE MIGRANATA

Interesantan, iako verovatno neočekivan, aspekt uticaja narkotika na migraciju bio je uticaj droga na zdravlje i ponašanje migranata. „*Tokom krize neke od naših kolega specijalizovanih za ovu oblast primetili su kako neke izbeglice iz Afganistana ispoljavaju neuravnoteženo ponašanje, slično onom koje nastaje nakon skidanja sa heroina,*“ naglašava Phil Evans iz Velike Britanije, volonter pri jednoj hrišćanskoj humanitarnoj organizaciji u Tabanovcima, makedonskom pograničnom kampu nadomak Srbije.¹⁷ Uskraćivanje opijata takvim ljudima, koji su pre toga postali zavisnici u svojim matičnim zemljama, može u nekim slučajevima objasniti njihovo agresivno i neobično ponašanje. Međutim, usled toliko velikog broja ljudi, nedostatka obučenih specijalaca, mnogi takvi slučajevi tokom krize su verovatno promakli pažnji.

ISLAMSKA DRŽAVA - RUŠENJE PALMIRE I IZVOZ NJENIH ANTIKVITETA

Još jedan vid organizovanog kriminala koji se odvija već godinama duž glavnih migracionih ruta, a koji je postao naoročito ozloglašen sa usponom Islamske države, jeste krađa antikviteta. Iako je varvarska teroristička grupa uživala u dizanju u vazduhu „neverničkih“ lokacija (puput drevnog Sirijskog grada Palmira) zbog medijske i ideološke vrednosti tog čina, bila je itekako svesna vrednosti pokretnih dragocenosti; štaviše, resori takozvane vlade kalifata nadgledali su i organizovali sistem za izvlačenje, prodaju i transport takvih

dragocenosti.¹⁸ Tokom migrantske krize mali predmeti su mogli biti slati preko posebnih kurira koji bi se uključivali u migrantske tokove. Antikviteti mogu takođe biti korisni kao sredstvo plaćanja ili roba za pograđanje, kod različitih vidova krijumčarenja i bankarskih usluga u kriminalnom podzemlju. Ipak, u suštini, njihova prodaja dovodi nazad do iste kriminalno-terorističke ekonomije koja održava upravo te haotične situacije koje su u početku i dovele do migracija.

Na ovom polju granice između nelegalnih i legalnih sektora, između kriminala i pristojnog društva, postaju neverovatno zamagljene. Iako ukradeni antikviteti potiču primarno sa Bliskog Istoka i sa Balkana, njihovi krajnji kupci su bogate mušterije sa Zapada; još pre nego što je počela migrantska kriza ukradeni predmeti su nestajali na „nedodirljivoj“ teritoriji – privatnim aukcijama održavanim iza zatvorenih vrata evropskih bogataša.¹⁹ Ovo u siromašnim ali arheološki bogatim mestima gde ima drevnih artefakata u izobilju predstavlja višegodišnji problem, čak i u mirnim vremenima,

Prema Marku Vlašiću, vodećem stručnjaku u toj oblasti, uspon ISIS-a doveo je do intenziviranja trgovine nečim što on naziva „krvavim antikvitetima“ – referencom na nelegalnu trgovinu „krvavim dijamantima“ od strane ratnih starešina iz afričkih sukoba u devedesetim. Konstatujući realnost bogate klase kupaca s belim kragnama, Vlašić je, takođe, predložio veću međunarodnu saradnju u razvijanju sertifikata porekla za antikvitete koji su, poput Sirije, ukradeni iz konfliktnih zona.²⁰ Institucije su, poput Univerziteta u Čikagu, započele specijalne programe ne bi li se dokumentovano procenile dragocenosti koje je pokrala Islamska država. Na jedan perverzan i neočekivan način kriminalna ekonomija tako stvara uslove za ekonomski rast onih koji izučavaju njene posledice.²¹

ILEGALNA TRGOVINA FALSIFIKOVANIM I PRAVIM PASOŠIMA I DRUGIM DOKUMENTIMA

U samom srcu nelegalne migracione ekonomije nalazi se biznis sa dokumentima. Prodaja pravih i lažnih isprava predstavlja još jedan vid organizovanog kriminala koji i visoko lukrativan i visoko opasan za bezbednosne zvaničnike. Evropski lideri su bili posramljeni kada je danski novinar iz Sirije demonstrirao koliko je lako nabaviti lažni sirijski pasoš – štaviše, nabavio je jedan s fotografijom danskog predsednika vlade.²² Istina je da je su usled donetih geopolitičkih odluka, anti-teroristički nastrojeni lideri EU, tokom krizr uvek radili sa hendikepom: Nakon što su se konfrontirali sa Asadovim režimom i sa Rusijom teško da se i moglo očekivati potvrđivanje validnosti isprava unutar Islamske države. U međuvremenu su, kao što je ranije rečeno, ključne „treće zemlje“ poput Turske, Srbije i Makedonije bile isključene iz EURODAC-ove baze podataka, dok su grčke vlasti (zajedno sa Frontex oficirima) loše obavljale posao registracije migranata.

Uzimajući sve ovo u obzir, kriza 2015. pružila je idealne uslove za cvetanje ove vrste kriminalne delatnosti.

Generalno uzevši, „kriminalni stručnjaci u oblasti krivotvorenja dokumenata često su vrbovani da istovremeno rade za više migrantskih krijumčarskih mreža,“ naglasio je Europol u svom izveštaju iz Februara 2016. „Ta lažna dokumenta korišćena od strane lažnih migranata potiču uglavnom iz Atine, Istambula i Sirije kao i iz centara u Aziji poput Tajlanda.“ Izveštaj takođe navodi jednu fascinantnu istragu vezanu za „najmoderniju prodavnicu krivotvorenih dokumenata u Albaniji, sa opremom vrednom više miliona dolara,“ iz 2015. Upravnika radnje krijumčarska mreža iz Grčke angažovala je za proizvodnju lažnih dokumenata, koji su onda kurirom slani migrantima okupljenim u Grčkoj. Prema Europolu, albanski falsifikator je blisko sarađivao sa kriminalnim organizacijama iz Bugarske i Turske. Njegovo hapšenje

„dovelo je do zaplene hiljada blanko viza, boravišnih dozvola, ličnih karata, bezbednosnih žigova, pasoša i vozačkih dozvola raznih EU zemalja.“²³ Slično tome, početkom septembra 2015. jedne nemačke novine pisale su da je bugarska policija zaplenila kutiju sa 10.000 lažnih sirijskih pasoša u poštanskoj pošljici bila na putu za Nemačku.²⁴

MIGRANTI, NELEGALNI TOK NOVCA I PRANJE PROFITA

Pofite koje prave svi ovi sektori kriminalne migrantske ekonomije i koji iznose više

milijardi dolara moraju se nekako „oprati“, za šta postoji nekoliko metoda. Kako se dalo videti iz Europolove istrage smrti migranata u mađarskom kamionu, oprani novac se može reinvestirati u nekretnine u tako udaljenim i neverovatnim mestima kao što je Avganistan. Europol, međutim, ukazuje da se još uvek vrlo malo toga zna o crnim finansijama migracija: „postoji tek ograničen broj obaveštajnih podataka o kriminalnim prihodima, nelegalnim finansijskim tokovima i sa njima povezanim procesima pranja novca,“ stoji u izveštaju iz februara 2016. „U 2015. manje od 10% istraga aktivnosti krijumčarenja migranata iznedrilo je obaveštajne podatke o sumnjivim transakcijama ili aktivnostima pranja novca.“²⁵

Islamski *Havala bankarski sistem* predstavlja još jedno popularno sredstvo za cirkulaciju novca preko međunarodnih granica. Za razliku od uobičajenih metoda transfera, ono je anonimno i bez pisanih tragova, te je stoga idealno za pranje novca. Sistem – koji ne koriste samo kriminalci – omogućava bilo kome da uplati sredstva na lokalnom štandu (znanom kao havaladara) u jednom mestu, kako bi druga osoba mogla da preuzme taj novac sa drugog takvog štanda, bilo gde u svetu.²⁶ Interpol ovo smatra jednim od primera za ono što zove *Neformalni sistem transfera vrednosti* (IVTS). U izveštaju iz 2015. o pranju novca,

Interpol je naveo povećanu popularnost Havaala bankarstva usled novih restrikcija u konvencionalnom bankarstvu; on kao IVTS definiše „*bilo koji sistem, mehanizam ili mrežu ljudi koji primaju novac u cilju omogućavanja isplaćivanja iste svote novca trećem licu na drugoj geografskoj lokaciji, bez obzira na to da li je isplata u istoj formi.*“²⁷

Procene su da Havaala sistem u Evropi angažuje 30.000 havalara koji na mesečnom nivou procesuiraju nekih 300.000 miliona eura. Zvaničnici iz zemalja poput Bugarske veruju da „*većinu transakcija novca izbeglica i migranta obradjuje Haval sistem a ne tradicionalni sistemi doznaka,*“ navodi dr Gergana Yordanova, istraživač i stručnjak za bankarstvo pri bugarskom Nacionalnom koedžu odbrane. „*Havala operacije nemaju platne naloge, imena pošiljaoca/primaoca i ne navode vrednost isplate. Sve transakcije obrađuju se anonimno i bez papirnih tragova.*“ Međutim, iako je sistem stekao popularnost tokom krize, dr Yordanova takođe naglašava da „*migranti i izbeglice ne koriste Haval sistem kada nemaju gotovine. Kada im treba gotovina oni su prisiljeni da traže druge izvore.*“ Među njima navodi dobra poput zlata, proizvoda, pa čak i prodaju ljudskih organa, kao i prostituciju.²⁸

Etablirani sistemi transfera novca poput *Western Union-a* su od ranije favorit migranata koji putuju u Evropu, ali su manje poznati među novoprdošlim migrantima, veruje ekspert iz Bugarske. Ove usluge su bile korišćene kako za doznake u matične zemlje migranata tako i za prenos sredstava za plaćanje lokalnih troškova. Ovo je bilo ekonomično: tokom krize samo kroz jedan ogranak WU u Atini prolazilo je 20.000 eura na dan.²⁹ Nejasno je u kojoj meri se nove kriptovalute (poput Bitcoin-a) koriste od strane kriminalnih grupa povezanih sa migracijama, mada je za očekivati da će ono uvećavati ili smanjivati u skladu sa relativnom upotrebom takvih alternativnih valuta u široj javnosti.

Tokom krize evropski mediji su konstantno izveštavali (nekada iz političkih razloga) o značajnom porastu kriminala na ulicama i uopšte o nasilju koji prati migracije; prigovori su bili naročito glasni u zemljama

na koje su migranti najviše uticali, poput Austrije, Nemačke, Holandije i Švedske. Tako će se porast urbanog kriminala u Evropi najverovatnije izdvojiti kao glavno svojstvo nelegalne migracione ekonomije – da ona predstavlja izazov za operativne kapacitete evropskih budžeta i već preopterećene policijske i obaveštajne službe.

Moguće dalje razvoje u oblasti sa migracijom povezanog kriminala pruža Gavin Slade, kriminolog i predavač na Univerzitetu u Glazgovu. Nakon proučavanja obrazaca aktivnosti etabliranih balkanskih i gruzijskih organizovanih kriminalnih mreža u Evropi, on primećuje da „*nasuprot onome na šta neki kriminolozi nailaze kada je u pitanju multietnički karakter organizovanog kriminala, ipak postoji određeno razlikovanje po etnicitetu. Regрутovanje je zasnovano na srodstvu, etnicitetu i iz lokalnih izora je poželjnije... iako pojedini ljudi rade i u drugim etničkim grupama.*“³⁰

U istraživanju nečega što naziva „umreženim lancima“ bandi po dijaspori, Slade je takođe otkrio da kriminalcima koji pokušvaju da započnu poslovanje u Evropi „nasije predstavlja neoptimalnu strategiju za uspostavljanje pozicije na tržištu i povlači mnoštvo negativnih (posledica), naročito po migrante.“ Umesto naglašenog nasilja njegova istraživanja su otkrila da se kompetitivna prednost „zasniva na ljudskim resursima i sposobnosti obnavljanja pozicija u lancu kada organi reda poremete aktivnosti.“ Kada su u pitanju kriminalne grupe iz Gruzije ovo „obnavljanje“ vršilo se kroz „regrutovanje nadomak centara za izbeglice

MIGRANTI, LJUDSKI RESURS U RAZVOJU I OBNOVI
KRIMINALA

i azilante u Nemačkoj kao i u matičnoj zemlji. Prednost ove vrste vrbovanja

zasniva se na kombinaciji blizine i lakoće pristupa Zapadnoj Evropi pre svega preko uspostavljenih migracionih ruta i zajednica dijaspore.

‘Druga prednost, primećuje kriminolog, je „relativna oskudica i nezaposlenost u ovim zemljama, u poređenju sa (evropskim) zemljama – kao i u blagoj kaznenoj politici za planirana krivična dela u zemljama odredišta.“³¹

Ovaj strukturni element mogao bi biti primenjiv nekim organizovanim kriminalnim grupama povezanim sa migracijama, ali ključna razlika je to što dijaspore sa Balkana i sa Kavkaza imaju tendenciju da se lakše integrišu i podnose manje nedaća na putovanju nego migranati iz muslimanskih zemalja sa Bliskog Istoka i iz Azije i Afrike. Ekstremno nasilje i prinuda na koju su se potonji privikli – kako pre tako i nakon dolaska u Evropu – formira novu žilavu generaciju prilagodljivih kriminalaca vičnih uličnim veštinama. „Možemo predvideti ratove oko teritorije, porast nasilja među sukobljenim bandama i versku radikalizaciju,“ predviđa grčki analitičar Michaletos. „To će predstavljati vezu između organizovanog kriminala i problema urbanog terorizma sa

MIGRACIJE I NOVI SET BEZBEDNOSNIH IZAZOVA ZA VLASTI EVROPSKE UNIJE

kojim ćemo se suočiti u godinama koje slede.“ Michalitos predviđa da će se

nove strukture organizovanog kriminala formirati u Evropi usled migrantske krize, prema ovim specifičnostima:

Novoprdošli elementi se mogu podeliti po kategorijama etničkih bandi – što je fenomen poznat već decenijama – dok će drugi biti podređeni jačim, etabliranim grupama poput onih religijskih. Vlasti u EU bi trebalo da budu veoma zabrinute zbog toga što će pred sobom imati novi set izazova koji su u interakciji sa politikom i terorizmom, što će neizbežno imati geo-političke posledice. Takođe, mnogi od „novih“ kriminalaca koje je donela migrantska kriza imaće vojno iskustvo iz brutalnih ratova na Bliskom Istoku; a pored toga što su očvrsli u ratu imaće i direktni pristup podzemnim kanalima u regionu. Posmatrani zbirno, ovi faktori

povećavaju šanse da nove kriminalne bande u Evropi budu još nasilnije, još kompleksnije i predstavljaće ozbiljnu novu pretnju.³²

STRAH SICILIJANSKE MAFIJE

Jedan primer ratova oko teritorije koji slede između starih i novih organizovanih kriminalnih grupa je Palermo u Italiji, gde je drevna sicilijanska mafija aprila 2016. godine morala da „objavi rat“ imigrantskim bandama usled sve istaknutije uloge ovih bandi u lokalnim kriminalnima aktivnostima. Do ovoga je došlo usled demografskih promena. Ako takav rat oko teritorija može da se dogodi u bukvalnoj otadžbini Mafije, onda on može da se dogodi i bilo gde u Evropi. Prema jednom izveštaju iz tog perioda Mafija je počela da pribegava nasilju usled suočavanja sa izazovom za njene osnovne poslove poput reketa i krijumčarenja, koji je bez presedana. Gradonačelnik Palerma, Leoluca Orlando, izjavio je 2016. godine da „*Palermo više nije italijanski grad. Nije više ni evropski. Možete se prošetati kroz grad i osećati se kao da ste u Istambulu ili Bejrutu. Mafija nije shvatila da se grad promenio. Mi smo sada grad imigranata i šefovi mafije više ne sede u gradonačelnikovoj kancelariji.*“³³ Ironija je to što je Palermov istorijski centar postao stecište migranata zbog toga što je sama Mafija opustošila tu oblast u periodu od pedesetih do osamdesetih godina.³⁴

Migrantska kriza iz 2015. godine, da se podsetimo, nije se ticala samo migranata iz ratom zahvaćenih i udaljenih zemalja. Međutim, ova činjenica se često prenebegava. Pored nacija žrtava trgovine ljudima navedenih u izveštaju EU o *Operaciji Sofia*, tu je i glavni slučaj Grčke. U proleće 2016. godine, nakon zatvaranja balkanske rute, mediji i zvaničnici su stalno izveštavali da je u Grčkoj zatočeno i ostalo preko 60.000 migranata. Ovo, ipak, nije bilo sasvim tačno, jer je uzimalo u obzir samo pridošlice. U globalu, u sastav grčke populacije od 11 miliona, u poslednjih 25 godina, uključilo se oko milion imigranata. Ovi ekonomski migranti dolaze sa prostora Balkana, Afrike, Bangladeša,

Ukrajine i drugih njima sličnih. Sve ove grupe donele su sa sobom svoje sopstvene etničke veze sa Mafijom (gruzijska i albanska spadaju među poznatije).

Ono što sada vidimo na delu sa migrantskom krizom jeste tranzit i širenje ovih mafija ka severu, kako dugogodišnji migranti u Grčkoj (naročito muslimanski) pokušavaju da se „uklope“ među novodolazeće migrante i da sa njima nastave dalje. Ovo dovodi do čudnih slučajeva, kao što su „izbeglice“ iz Afganistana u Austriji koje nekako savršeno dobro govore grčki. Iako većina ekonomskih migranata (bilo da su oni dugogodišnji rezidenti ili pridošlice) nemaju kriminalne ambicije, oni koji ih imaju stvaraće nove, jedinstvene sinergije na lokalnom i međunarodnom nivou, usled svojeg etničkog porekla, znanja jezika i iskustva sa različitim lokacijama i sa različitim kulturama. Ove grupe će se boriti međusobno; iz sve brojnijih tuča sa noževima između, recimo, migranata iz Sirije i Avganistana mogu se naslutiti nove haotični uslovi koje možemo očekivati na ulicama Evrope.

Medijsko izveštavanje o nasilnim zločinima po Evropi povezanim sa migracijama tokom krize često se preklapalo sa urbanim mestima okupljanja (takozvanim žarištima) o kojima je Europol kazivao u februaru 2016. U zemljama EU to su Atina, Berlin, Budimpešta, Kale, Kopenhagen, Frankfurt, Hamburg, London, Madrid, Milano, Minhen, Paris, Hoek van Holland, Pasau, Rim, Štokholm, Torino, Solun, Beč, Varšava i Zeeburge. „*Ova žarišta migracionih tokova predstavljaju faktor privlačnosti i poslednjih godina su eksponencijalno rasla,*“ navodi se u izveštaju. „*Migranti se okupljaju u zarištima u kojima znaju da će imati pristup uslugama na svom putovanju ka njihovom željenom krajnjem odredištu.*“³⁵ Očigledno je da okupljanje interniranih migranata kod takvih uskih grla povećava verovatnoću za kriminal i druga nasilna događanja i to da će već uspostavljeni urbani kriminalni elementi koristiti pridošlice za svoje razne nelegalne svrhe.

Kada su migranti okupljeni, ne samoinicijativno već u izbegličkim smeštajima, niču prilike za razne vrste kriminala, kao što su rasturanje droge i prostitucija. Međutim, jedan njegov vid, praktikovan od strane postojećih „staro-evropskih“ biznisa, poput italijanske mafije, je meka korupcija i ucenjivanje povezano sa lokalnim zvaničnicima koji traže donatorska sredstva za projekte povezane sa migracijama. U Kataniji na Siciliji vlasti su otvorile istragu zasnovanu na sumnjama da su Mafija i lokalni zvaničnici zajedno „nadzirali“ lokalne izbegličke kampove. „*U racijama u junu italijanska policija je uhapsila 44 poznata kriminalca i viša državna funkcionera,*“ izveštava VOA i istovremeno navodi da „je mafija bila umešana u različite vidove upravljanja migrantima – od registracije i u pravljanja kampovima do njihovog naseljavanja u italijanskim gradovima i selima.“³⁶

MIGRANTSKA KRIZA KAO RAZVOJNA ŠANSKA MEKE KORUPCIJE

Pored toga, policija takođe tvrdi da je sicilijanska mafija umešana u prinudnu

prostituciju među ženama migrantima, a i dalje je ostala zabrinutost za skoro 5.000 dece migranata koja su nestajala iz centara za prijem širom zemlje prošle godine. U jednom izveštaju iz Katanije 2016. godine britanski Observer opisuje prostrani ostrvski migrantski kamp *Cara di Mineo* kao „*stecište za krijumčare koji rade sa blagoslovom mafije pod vedrim nebom; ogromni obor iz kojeg uzimaju porudžbine za trgovinu ljudima.*“ Konkretno, nestanak maloletnih lica bez pratnje bio je sveprožimajući fenomen u ovom i u drugim kampovima na Siciliji. U izveštaju takođe stoji da su italijanski detektivi otkrili vezu između korpcionaških ugovora vezanih za Cara di Mineo i još većeg skandala „*Kapitalne Mafije*“ u kojem se „*navodi da se organizovani kriminal ušunja u ugovore javnih servisa u neslućenim razmerama.*“ Jedna ozloglašena ličnost iz sveta kriminalnog podzemlja, Salvatore Buzzi,

vodio je veliku mrežu koja je migrantima pružala hranu i kurseve stranih jezika a procenjena vrednost tog biznisa bila je 30 miliona funti. U snimljenom razgovoru zabeleženo je kako Buzzi, koji navodno negirao takve optužbe, kaže sledeće: „*Znaš li ti koliko mi zaradujemo na migrantima? Trgovina drogom je manje profitabilna.*“³⁷

Takvi primeri pokazuju kako organizovani kriminal i korupcija mogu da ostvare simbiozu sa lokalnim i nacionalnim strukturama moći. Primeri međunarodne korupcije i organizovanog kriminala obuhvataju oportunizam u migracionoj ekonomiji i postaju kompleksniji i rafiniraniji dopirući do viših legitimnih sektora javne sfere. Jedan prostiji primer ovog trenda bio bi korupcija u diplomatskim misijama. Raznorazne nelegalne mahinacije su bile sprovedene u cilju okorišćavanja migrantskom krizom. Jednu takvu protivzakonitu praksu u ambasadi jedne većinski muslimanske zemlje u Atini razotkrio je bivši zaposlenik u toj ambasadi:

To je funkcionalo na sledeći način. Mnogo migranata (iz zemlje koju predstavlja ambasada) a koji su stizali na Lesbos nije imalo pasoše ili bilo kakva druga dokumenta. Mnogi od njih su želeli pasoše. Jedan visoki zvaničnik u ambasadi smislio je kako da napravi dobar biznis od njihovog problema. Imao na ostrvu jednog Turčina koji bi pričao sa novoprdošlim migrantima, proverio ko sve želi pasoše i za 1.000 eura oni su mogli da kupe pravi pasoš, koji bi za njih bio napravljen u ambasadi. Nuđen mi je deo ovog novca ako bih išao i nosio pasoše migrantima koji su ih poručili. Ali ja nisam želeo da budem umešan u nelegalne aktivnosti, tako da sam dao otkaz. Ipak sam siguran da oni i dalje obavljaju ovaj biznis.³⁸

Konvergencija kriminala i međunarodnog kriminala belih kragni ponovo potvrđuje postojanje sistema sporazumevanja. Moć nije centralizovana već difuzna; zbog toga migrantska kriza pruža idealni sistem strukturisanja kako nelegalnih poslova tako i parapolitike. Tokom krize pojavljivali su se i nestajali, specijalni projekti, kampovi i NGO-ovi - bez ikakve evidencije o tome da su ikada postojali; baš kao što je i

stotine hiljada nelegitimisanih migranata prešlo evropske granice, na sličan način nepoznata je masivna suma novca cirkulisala kroz legalnu i nelegalnu migrantsku ekonomiju. Brojke je nemoguće potvrditi. Primera radi, procena je bila da su u Srbiji tokom vrhunca krize migracioni biznis i prisustvo migranata u toj zemlji, kroz lokalnu ekonomiju, odgovorni za cirkulisanje šest miliona eura dnevno.³⁹

Iako će teroristi, kriminalci i krijumčari ljudi i roba biti nemilosrdno proganjani od sve bolje opremljenih policijskih i obaveštajnih snaga u Evropi, oni predstavljaju samo jedan, manje bitan, deo celokupne migracione ekonomije. Danas globalnom migracionom ekonomijom upravljuju, tesno umreženi, moćnih ljudi, korporacije, NGO-ovi i institucije koji čine neku vrstu vlade u senci. Bez obzira na to da li je terorizam, kako su to razni evropski političari rekli, „nova normala“ ili ne, migracija kao delatnost svakako postaje sve integriranija u širu svetsku ekonomiju, usled interesa onih koji kontrolišu i jednu i drugu.

UMREŽENI GOSPODARI EKONOMIJE MIGRACIJA

Migraciono-
orientisano društvo
odvešće sve više i više
Evropljana u

neproduktivne sektore poput pomoći, birokratije, NGO aktivnosti i drugih sličnih poslova, koji su u suštini socijalna pomoć. (Naznaku ovog fenomena mogli smo videti 2015. godine, kada je tradicionalna, produktivna, turistička ekonomija istočnih egejskih ostrva poput Lesbosa zamenjena veštačkom ekonomijom donacija i NGO-ova).

Migraciona ekonomija belih kragni pomaže u rešavanju jednog problema sa kojim je suočena današnja Evropa: nezaposlenošću mladih i obrazovanih evropskih starosedelaca. Ovo je naročito ironično kada se uzme u obzir činjenica da su nemački lideri poput Merklove i Schublea

tvrđili da su sami migranti ključni za pospešivanje evropske ekonomije, kako kvalifikovanih tako i nekvalifikovanih radnih zadataka. Demografske statistike, koje ukazuju na niži prirodni priraštaj i produženi životni vek u Evropi, bile su predstavljane od strane nemačkih lidera kao direktna pretnja sektoru penzionih fondova i stabilnosti državnih budžeta socijalne pomoći. Ovo bi moglo biti tačno i Evropi svakako trebaju radnici, ali je zapad odrvatio takve radnike od dolaska u zemlje sa sličnim evropskim vrednostima (poput Rusije, Belorusije, Moldavije i Ukrajine). Dakako, anti-imigraciona platforma kampanje za Brexit igrala je na negativne stereotipe o Rumunima i Bugarima – zemaljama članicama EU sa dominantnom zapadnom kulturom – koji navodno negativno utiču na Veliku Britaniju. Kakvi god da su razlozi u pitanju, Merkelova i Evropska Unija su bili skloniji da uvoze muslimane koje ne mogu ili ne žele da asimiluju. Dugoročno će troškovi stvoreni ovakvom stvarnošću nadmašiti ekonomске koristi koje će migranti navodno doneti Evropi.

MIGRANTI I MLADI LENJI EVROPLJANI

Suštinski, opet, pitanje rada koje se krije iza debate o migracijama ne odnosi se na

nedostatak radnika; već ukazuje na manjak interesovanja za rad. Mladi Evropljani su sve nezainteresovani i često sve neobučeniji za rad na poslovima njihovih predaka, od fizičkog rada do uslužnog sektora i visoko plaćenih poslova koji iziskuju dugoročno i posvećeno osposobljavanje (poput medicine ili inženjerstva). Dakako, u vreme konstantnih terorističkih pretnji i drugih vidova javnog nasilja donekle je bilo čudno (i malo simpatično) videti kako demonstranti u Francuskoj izlaze na ulice ne bi li odbranili svoju voljenu 35-satnu radnu nedelju od vladinih planiranih mera za uvođenje drugih tržištu-prilagođenih mera. A naročito je bilo čudno i nadrealno (mada predvidivo) videti kako hiljade

migranata dolaze u Evropu očekujući da primaju socijalnu pomoć od države dok izbegavaju zapošljavanje.

Tako je jedno od najvećih dostignuća Evropske Unije – „jedinstveno tržište“ – postalo je ključna slaba tačka. Fenomen „*odliva mozgova*“ prethodio je migrantskoj krizi i sada će zbog nje dobiti još veći zamah. Ovo je pretežno posledica unutrašnjeg dispariteta između lokalnih i nacionalnih ekonomija, što kumulativno, usled razlika u platama na lokalnu, kao rezultat ima višak ili manjak radnika u različitim sektorima.

ORGANIČENO KRETANJE U ZONI ŠENGENSIH SLOBODA

Uprkos ubedjenosti onih koji ih podržavaju, ovo predstavlja nešto što „rešavanje“ migracija ne može da popravi. Bogatije EU zemlje će uvek imati efekat usisavanja kako nekvalifikovane tako i kvalifikovane radne snage, usled stvarnih ili navodnih razlika u primanjima u različitim evropskim zemljama. Ovo se jasno dalo videti tokom krize iz 2015. godine kada su migranti odbili da žive u određenim zemljama, uz zahtev da se umesto toga nastane u zemlji koju sami odaberu. Ovo je, naravno, izazvalo indignaciju evropskih starosedelaca koji su prepostavljali da bi ovi ljudi trebalo da budu zahvalni na tome što im je uopšte dopušteno da dođu. Kako su kritičari „sistema kvota“ u EU od početka opravdano isticali, garantovanje da će migrant ostati u zemlji u kojoj je raspoređen/a nemoguće je u Evropskoj uniji koja „slobodu kretanja“ smatra osnovnim pravom i koja je odlučna da održi (Schengen) svoju unutrašnju bezgraničnu zonu.

KO SE NAJVIŠE OKORISTIO MIGRANTSkom KRIZOM

Na globalnom planu neki podsektori belih kragni promaljaju se kao najveći dobitnici u migracionoj ekonomiji. Zamene za stvarnu ekonomiju koja nestaje, zajedno sa sve manjom evropskom

proizvodnjom i tržišnom bazom, ovi sektori postaju neka vrsta utočišta za obrazovane domaće Evropljane i tačka u kojoj se susreću sa migrantima i njihovim ciljevima.

Prvi takav sektor u suštini je tržište nekretnina: smeštanje i opsluživanje migranata širom Evrope. Ovaj biznis je zgrnuo ogromna bogatstva koja će biti reinvestirana u raznim drugim sektorima, kako broj pridošlica bude opadao. Iako su ove delatnosti uglavnom legitimnije od modela italijanske mafije, koja skuplja državne ugovore, ipak je bilo žalbi na kvalitet usluge i smeštaja u pojedinim slučajevima, kao i prijavljenog zlostavljanja. Ali nacionalne vlade (i Evropska Unija) koje nemaju druge alternative morale su da angažuju te profitne organizacije koje obuhvataju sve, od klasičnih kampova do adaptiranih skandinavskih hotela.

Štaviše, od 2016. godine profitne kompanije pružale su oko 90% objekata za izbeglice u Norveškoj. Jedna kompanija, konkretno *Hero Norway*, sa sedištem u Oslu, postala je „*lider u rastućoj skandinavskoj industriji koja norveškim i švedskim vladama naplaćuje fiksnu naknadu – od 31\$ do 75\$ po osobi po noćenju u Norveškoj – za smeštaj i prehranu izbeglica,*“ izveštava *Bloomberg*. Osnovana od strane dva brata Norvežanina kompanija je očekivala „*prihode od 63\$ dolara, sa profitima od 3.5 posto.*“ Jedan još veći evropski profitni pružalač usluga smeštaja, švajcarski *ORS Services*, u 2014. ostvario je profit od 99 miliona dolara, „*zbrinjavanjem izbeglica u Švajcarskoj, Austriji i Nemačkoj. (ORS ne želi da objavi iznose svojih profita u 2015. godini)*“⁴⁰

ORS predstavlja savršeni primer toga koliko je biznis smeštaja izbeglica postao istinski globalizovan. Bio je kritikovan zbog navodnih loših uslova, ali jedan od razloga za to bi mogao biti i kiselo grožđe: međunarodne organizacije, poput *Crvenog krsta*, gubile su na tenderima švajcarske vlade za pružanje istih usluga jer ne mogu da konkurišu ORS-ovoj ceni. Od njenog osnivanja, devedesetih godina, kompanija je kupovana i prodavana nekoliko puta od strane privatnih

investicionih fondova (private equity firm). U 2013. godini bio je kupio privatni investicioni fond *Equistone Partners Europe Ltd.* sa sedištem u Londonu. Prema jednom drugom izveštaju, kompanija je prikupila „blizu četiri milijarde za dva otkupna fonda od kada se 2011. izdvojila iz engleske banke *Barclays PLC*“. Među investitorima u Equistone-u su američki javni penzioni fondovi, *Kalifornijski državni penzioni sistem za nastavnike i Penzioni sistem države Meryland, kao i Generalna organizacija za socijalno osiguranje iz Saudijske Arabije*.⁴¹

MIGRANTI U OČIMA NESPOKOJNIH MEDJA U POSRTANJU – PROFIT IZ TUŽNIH PRIČA

Drugi ključni sektor

jesu mediji, koji trenutno prolaze kroz težak i istorijski period

tranzicije širom planete. Ovo je najviše pogodilo tradicionalne (naročito štampane) medije, kojima postaje sve teže da opstanu sa tradicionalnim poslovnim modelima. Kako besplatni i sve raznolikiji internet sadržaji postaju dostupniji u većim brojevima i kako preferencije potrošača ka audio i video medijskim sadržajima postaju sve naglašeniji, mediji „mrtvog stabla“ se kopcaju u potrazi za načinima da opstanu, poput donacija čitalaca i naplaćivanja pristupa tekstovima koje je malo ko voljan da plati.

Ova povećana ranjivost medija za posledicu je imala povećavanje političkog i poslovnog uticaja na medije, usled presahnjivanja prihoda od reklama i pretplate. Ali ovo predstavlja opasan put. Iako je to (za sada) manje izraženo u Evropi nego u SAD, mediji establišmenta izazvani su usponom socijalnih medija, Wikileaks-a i alternativnih informativnih sajtova. U Evropi političari su, takođe, sve nespokojniji zbog novih medijskih trendova koje ne razumeju u potpunosti. U oktobru 2016. godine Angela Merkel (ozloglašena zbog kritikovanja Marka Zuckerberg-a, direktora Facebook-a, zbog „rasističkih“ komentara na toj

platformi) je zahtevala od Google-a da objavi svoje algoritme jer navodno promovišu rezultate pretraga koji su suprotstavljeni njenoj agendi. Ironično je što je žena koja je marširala u znak solidarnosti sa evropskim liderima pod sloganom „*Je Suis Charlie*“ (nakon napada na Charlie Hebdo) bila iritirana slobodom govora kao i njen saveznik/rival turski predsednik Erdogan. I on je takođe kritikovao društvene mreže kada su bile suprotstavljene njegovim interesima i priglio ih kao medijum onda kada je preko njih mogao da protežira te interese.

Tradicionalni mediji danas mogu samo da usvoje manje otvoreno političke odnose, ako mogu da ih zamene sa drugima, koji mogu da doprinesu novim poslovnim modelima. U tom smislu, migrantska kriza – sa svojim aspektom ljudskih drama i prostih moralizatorskih oslikavanja – postala je idealna platforma za medije koji žele da dobijaju klikove i prodaju novine na talasu tragičnih slika i tmurnih priča o očaju i zlostavljanju. U ovom poslovnom modelu finansijska pordška dolazi od filantropskih organizacija i drugih tela koja se predstavljaju u suštinski altruističnom svetlu. Svi su na dobitku: mediji dobijaju preko potrebne prihode i nešto veći politički značaj, dok donatori dobijaju veću vidljivost i odobravanje javnog mnjenja zbog svojih dobrih npora u rešavanju svetskih migracionih problema.

U Evropi zanimljivi pokazni slučaj bi bio britanski *The Guardian*, koji je utoliko neobičniji zbog toga što je u pitanju kompanija kojom upravlja trust. Sa troškovima štampe koji izmiču kontroli i opadajućom prodajom, novine su bile „rasuti novac,“ kako je to privatno prokomentarisao jedan saradnik 2016. Novine su stoga tražile nove načine da poprave svoje loše okolnosti. Jedan izvor prihoda bio je spoljašnje finansiranje reportaža koje se odnose na migracije. Uobičajeno se u novinarskim krugovima na Zapadu subvencionisano izveštavanje smatralo etički nedopuštenim i obično se štampalo na posebnim oglasnim stranama, koje su bile odvojene od ostalih članaka i kao takve vidno obeležene.

Međutim, u migracijama industrija je pronašla temu manje podložnu kritikama sa etičkih stanovišta.

Ovo je medije još više uvuklo u prisni zagrljaj velikih svetskih dobrotvornih ustanova; zajedno sa velikim bankama, korporacijama i međunarodnim organizacijama oni su duboko angažovani u upravljanju migrantskom krizom. Kod primera britanskih novina, ova veza se konkretizovala u obliku posebnih izdanja poput kolumnе „*Global Development*“. Od oktobra 2016. citirani primeri „partnera“ finansijera bili su *Fondacija Bill i Melinda Gates* i *Fondacija Rokfeler* – i jedna i druga na svetskom nivou umešane do grla u oblikovanju migracione politike.⁴² Drugi primer finansijera koji su iskrсли u okviru novinskog modela „finansiranja sadržaja“ nekih članaka bio je *Crown Agents*, bivše englesko državno telo koje sada funkcioniše kao privatna kompanija i radi na stvarima poput savetovanja za reforme carina u zemljama poput Bugarske, Makedonije i Albanije. Neki bezbednosni izvori smatraju da je ona paravan za MI6. Poređenje izdvojenih izveštavanja o migracijama u takvim medijima sa njihovim „sponzorima“ definitivno dovodi do pitanja vezanih za etiku medija i sukob interesa, čak i kada je sadržaj sam po sebi zanimljiv i značajan za čitaoce.

Nisu samo novine pronašle poslovni model u okviru migracione ekonomije. Takođe su umešani emiteri, poput CNN-ovog „*Freedom Project*“-a „*stajanja na kraj modernom vidu ropstva*.“⁴⁴ Ovaj serijal, koji se odnosi i na evropske migracione probleme kao i na veće globalne trendove, pružio je dragoceno izveštavanje o pričama i temama poput trgovine decom migrantima.⁴⁵ Od oktobra 2016. sponzorisala ga je *Essam and Dalal Obaid Fondacije* sa sedištem u Švajcarskoj, koja podržava i druge entitete poput *Crvenog krsta* i *Mayo klinike*. Ova veza CNN-a sa bogatom saudijskom porodicom Obaid nije naročito skandalozna, ali ako se uzme u obzir i njen ogromni ekonomski i diplomatski uticaj, ona ipak podupire rastuću tendenciju udruživanja

snaga krupnih medija i krupnih igrača na način koji promoviše njihove zajedničke interese u generalnoj migracionoj ekonomiji.⁴⁶

Kao što je objašnjeno na početku ove studije, evropska migrantska kriza 2015. godine predstavljala je kvantitativnu, ne kvalitativnu, ekspanziju koja je izazvala intenziviranje logističkih problema u jednoj široj oblasti. Budući da razvojne delatnosti imaju koristi od svih vidova nestabilnosti, migrantska kriza predstavljala je do tada neviđenu priliku za širenje oblasti delovanja razvojnih i dobrotvornih operacija. Sa šarolikim i uznemirujućim slikama masa izbeglica koje migriraju duž

MIGRANTSKA KRIZA KAO RAZVOJNA ŠANSA

kontinenta koje odvraćaju pažnju, prosečnom

Evropljaninu se može oprostiti previd masovne migracije uticaja, aktivnosti i finansija, koji se, istovremeno odvijao u oblasti razvojne industrije.

Sa te tačke gledišta političke i finansijske reakcije različitih partija na migrantsku krizu 2015. godine postaju veoma indikativne. Nadnacionalne organizacije poput Evropske Unije, UN i političara uključenih u njihovu agendu promptno su kritikovale države i lidere koje su naspram teme krize stale na stanovište *suverenitet-na-prvom mestu*. Zemlje poput Mađarske i Makedonije kritikovane su sa humnaitarnih pozicija u cilju prikrivanja u osnovi ekonomski motivisane agende: odbijanjem da otvore svoje teritorije za masovne migracije takve zemlje su postale prepreka za nove poslovne modele. U septembru 2015. makedonska vlada je odbila privatnu ponudu finansijske pomoći od strane UNHCR-a pod uslovom da smesti 30,000 migranata u kampove na svojoj teritoriji.⁴⁷ Da li je to odbijanje uticalo na buduću politiku pomoći EU? Verovatno to nećemo nikada saznati. Jedino što možemo sa sigurnošću da tvrdimo jeste da je Evropska Unija Makedoniji pružila veoma malu pomoć u rešavanju krize i da su sredstva

koja je izdvajala za to – u suprotnosti sa nacionalnim zakonodavstvnom – plasirana preko „ugovornog partnera“ Unije, *IOM-a*.⁴⁸

MIGRANTI KAO SPASIOCI GUBITAŠKIH FAKULTETA

rast jeste obrazovanje. Ovde će povećani fokus na izbegličku i migrantsku krizu pomoći da se reše neki od finansijskih i drugih savremenih izazova sa kojima se suočavaju mediji. Kada je u pitanju potonje, industrija visokog obrazovanje će raspravljati o migraciji sa pozicija koje će udovoljiti spoljašnjim donatorima i preovlađujućim socijalnim uverenjima.

U vreme debate oko cene i vrednosti visokog obrazovanja uopšte ovo bi mogao da bude pronicljiv način da se pokriju gubitaški programi. Većina takvih programa je u humanistici, oblasti nad kojom se zapeva zbog opasnosti „odumiranja“. Rastuća percepcija da su nekada u srži humanistički kursevi „beskorisni“ (u smislu da nemaju direktnu relaciju sa dobro plaćenim poslovima) utiče na donošenje odluka kada su u pitanju generalne ponude kurseva.⁴⁹ Ovaj trend je mnogo manje naglašen u Evropi nego u SAD, ali će on dobijati na snazi kako tehnologija bude nastavila da utiče na društva i na ekonomске potrebe.

Jedna od velikih zamerki kada je u pitanju visoko obrazovanje u SAD – njegova zapanjujuća skupoća – mnogo je manja u evropskoj debati, gde je obrazovanje mnogo pristupačnije (iako je u zemljama koje nagnju američkom modelu, poput Velike Britanije, bilo studentskih protesta zbog cena obrazovanja). Međutim, ono što je zajedničko za dva kontinenta je osećaj kulturnih normi i političke korektnosti, koji je imao ozbiljan i možda nepovratan uticaj na vrste humanističkih kurseva koji se predaju. Ovu tendenciju je, u američkom kontekstu, primetio viši saradnik *Hoover Instituta*, vojni istoričar Victor Davis Hanson. U oštrom

Još jedan podsektor migracija u kojem će se videti obećavajući

eseju iz 2014. Hanson tvrdi da je „*humanistika iznadena sa poluvekovnim kursevima ‘terapeutskih studija’: Studijama za mir i rešavanje konflikta, Post-kolonijalnim studijama, Studijama životne sredine, Latino-američkim studijama, ženskim studijama, crnim studijama, azijskim studijama, kulturnim i gej studijama. Bilo kojoj temi koja inače ne bi mogla da se, opravdano. smatra književnom, istorijskom, filozofskom ili kulturološkom prosto se dodaje prefiks ‘studij’ i tako nalazi svoj put u kurikulum.*“⁵⁰

Od iste bolesti je obolela i većina prestižnih evropskih univerziteta, kao i drugi koji, iako su manje poznati, imaju političku snagu u smislu da iz njih izlaze diplomci koji kasnije dolaze na uticajne pozicije u akademskom svetu, nevladinom sektoru i vladama. Dobar primer potonje kategorije bio bi *Centralno-evropski Univerzitet u Budimpešti* (CEU), koji je 1991. osnovao američki milijarder mađarskog porekla, aktivista i filantrop George Soros – koji je i sam jedan od glavnih zainteresovanih strana u generalnoj migracionoj ekonomiji i pokretu „globalnog upravljanja“.

U osnovi edukativni ogrank Soroseve fondacije *Otvoreno društvo*, CEU za sebe slovi kao diplomski univerzitet na koji studenti odlaze da „*se bave nekim od najkomplikovanih društvenih problema.*“ Oktobra 2015. CEU je najavio da pruža „*više od tuceta diplomskih kurseva u sedam različitih departmana koji se bave problemom migracija i izbeglica, bilo direktno ili posredno.*“ Ti kursevi će, kako univerzitet to promoviše, omogućiti studentima „*da saznaju šta su uzroci i moguća rešenja za krizu*“; skorašnji događaji su demonstrirali da je migracija „*relevantnija nego što je bila ikada pre.*“⁵¹

Tako migrantska kriza pruža jedinstvenu priliku univerzitetima da stvaraju ili šire humanističke kurseve u koje je uključen neki aspekt „migrantskih studija“, kroz sočivo preovlađujućeg svetonazora liberalnog kulturnog relativizma koji je poslednjih decenija zahvatio obrazovanje u Zapadnoj Evropi i Severnoj Americi. Poslednjih godina

videli smo naglo širenje centara za izučavanje „*izbegličkih studija*“ i „*studija migracija*“ na evropskim i svetskim univerzitetima, institutima i think tankovima. Uzimajući u obzir osetljivu društvenu, rasnu i religijsku prirodu ove teme, malo je verovatno da će ijedan od njih biti struktuiran da se protivi migraciji. To znači da će kritičari migracionih politika u Evropi biti gurani dalje, ka ivicama pristojnog društva, čime će se doprineti daljoj polarizaciji po tom pitanju, što smo već mogli da vidimo u ponašanju opozicionih političkih partija u Evropi.

Dugoročni rezultat takvih obrazovnih programa će stoga biti podupiranje konsenzusa po pitanju migracija, kako budući diplomci budu počeli da ulaze u redove plaćenih eksperata, medijskih radnika i tvoraca politika. Oblasti studija koje imaju najviše koristi od migrantske krize su, između ostalih, sociologija, socijalna antropologija, rodne studije, studije „govora mržnje“, učenje jezika, rasne studije, konfliktne studije i interkulturne studije. U okvirima ove generalne migracione ekonomije, zvanje iz takvih oblasti jedan je od puteva ka unosnom poslu belih kragni u akademskim, institucionalnim, političkim ili razvojnom sektoru za studente koji nemaju interesovanja ili sposobnosti da se angažuju u drugim oblastima učenja i obučavanja.

MIGRANTI, POSAO ZA PRAVNE I PSIHIJATRE

Dodatne akademske oblasti koje imaju koristi od migrantske

krize su i prava (pravo azila, ljudska prava itd.) i čitava industrija ljudskih prava (uključujući tu obrazovanje, praksu, zalaganje, komunikacije i formiranje polisa). U nedostatku specifičnih odseka, zvanja koja se odnose na migracije se skupa podvode pod socijalne nauke i slične škole.⁵² Globalna migraciona ekonomija, sa svim svojim pokroviteljskim šemama i agendama, igraće sve važniju ulogu u evropskoj ekonomiji uopšte. Na sebi svojstven način migraciona kriza iz 2015. godine prosto je proširila teritorijalni domen sektora, nakon više od dve decenije sličnih operacija usled ratova na Balkanu, u Africi,

Afganistanu i na Bliskom istoku, dok je, istovremeno, širila svoje prisustvo u društvu sve dubljim uplivom u akademsku sferu i medije.

Pored pospešivanja gore navedenih oblasti visokog obrazovanja, migraciona ekonomija takođe iziskuje osobe sa znanjima iz oblasti poput psihologije, savetovanja i psihijatrije. Svi se slažu da su migranti i ratne izbeglice prošle kroz nezamisliva iskušenja, fizička ispaštanja i emocionalnu patnju; sada bi Evropljani trebalo da dijagonstifikuju ta iskustva kao poremećaje, sprovedu istraživanja i da kvantifikuju te podatke u nešto „korisno“. Studija iz oktobra 2016. godine navela je citat nemačkog kliničkog psihologa Thomas Elbert-a sa Univerziteta iz Konstanze u kojem stoji da „više od polovine (migranta) koji su stigli u Nemačku u poslednih par godina pokazuju znake psiholoških poremećaja dok svaki četvrti ima PTSD (post traumatski poremećaj), anksioznost ili depresiju od koje se neće oporaviti bez pomoći.“ Studija je citirala mnoge druge evropske psihologe koji su obavljali svoje mentalne eksperimente na migrantima i sakupljali statističke podatke za studije koje „će pomoći u rešavanju problema drugih izmeštenih populacija i biti korisno tvorcima politika u izlaženju na kraj sa trenutnim uplivom.“⁵³

Integracija takvih aktivnosti u lokalne, nacionalne i internacionalne mehanizme podrške migrantima već je u toku. Evropske vlade i međunarodne organizacije troše velika sredstva na psihološku pomoć i istraživačke programe, da ne pominjemo sektor za vanredne situacije. (Brza internet pretraga otkrila nam je da je, samo jednog dana u oktobru 2016. godine, bilo 157 takvih otvorenih radnih mesta za psihologe pri UN i drugim organizacijama za pomoć, koje se bore sa evropskom migracionom krizom). Jasno je da će to biti rastuća industrija u godinama koje slede.

U svom strateškom papiru iz novembra 2015. godine Evropsko udruženje psihijatara (EUP) tvrdilo je da će „trajno povećanje broja izbeglica za rezultat imati situaciju koja će preopteretiti kapacitete

sadašnjeg psihijatrijskog sistema u Evropi. Nedavna istraživanja pokazuju da oko polovine tražilaca azila boluje od mentalnih bolesti poput PTSD-a, depresije (i) anksioznosti". EUP, koje ima skoro 80.000 profesionalnih članova širom Evrope, pozvalo je na veće investcije u mentalno zdravlje izbeglica i najavilo je da će staviti svoje znanje i stručnost na raspolaganje Evropskoj komisiji, savetovanjem Direktorata za zdravstvo, unutrašnje poslove i migracije „o naročitim psihijatrijskim aspektima koji utiču na izbeglice i sisteme duševnog zdravlja. Konkretno, lokalna saradnja bi mogla biti negovana u okviru Evropske migracione mreže, stvaranjem sinergija između nacionalnih kontaktnih punktova EMM-a i nacionalnih udruženja psihijatara EUP-a.“⁵⁴ Podrazumeva se da tamo gde ima psihijatrijskih istraživanja i lobiranja, velike farmaceutske kompanije nikada nisu daleko.

MIGRANTSKA KRIZA I PARAZITSKE NGO

Postoji još jedna stvar koja treba istaći kada je u pitanju generalna migraciona ekonomija. Kako na svom vrhuncu u trenutku krize tako i u dugoročnim periodima za planiranje, ovu delatnost u osnovi podupire naročita organizaciona struktura i sistem mreža. Bilo da su u pitanju etablirane međunarodne humanitarne organizacije ili neodgovorne nevladine organizacije, sve one su suštinski usmerene ka rastu i širenju, bez obzira da li tako nešto ima uporište u stvarnosti. Primera radi, krajem 2016. godine jedna poznatija međunarodna humanitarna organizacija, koja je radila u jednom kampu duž balkanske rute (u kojim je bilo smešteno 50 migranata) imala je isti broj zaposlenih kao i ranije, kada je u kampu bilo 1.500 ljudi.

Generalno uzevši, bilo koji poslovni model koji zavisi od grantova i donacija pre nego od efikasnosti i profita nikada se neće povinovati zakonima kapitalističke ekonomije. Jednom nakon što su ispunjeni,

inicijalni zahtevi za finansiranje prosto pružaju bazu na osnovu koje će se prikupljati dodatna sredstva, bez obzira na stvarnu potrebu za njima. A kada se u to umešaju država i privatni sektor – kao što to masovno čine sada – potencijal za sektorski rast postaje skoro beskonačan.

MIGRACIJE KAO OČEKIVANA BUDUĆNOST

Ova zapažanja dodaju novu dimenziju gore navedenom

komentaru da je Angela Merkel svojim pozivom „aktivirala“ svaku kriminalnu mrežu duž migrantske rute. To je samo polovično tačno: zapravo, kao što vidimo, sa jednim *wilkommen* kancelarka je pokrenula delatnost vrednu trilion dolara koja se prostire kroz sve sektore, koja je obogaćivala, obogaćuje i obogaćivaće mnoge pojedince i grupe. U tom kontekstu, očekivana veća prisutnost migracija kao svetske teme pomoći će u oblikovanju budućih interakcija globalne politike, finansiranja i društvenih normi.

Sa šokom u 2015. godini, problem migracija postao je suštinski trajno vezan za pokretače javnog mnjenja, obrazovanja, velikog biznisa i političkog vođstva.

FUSNOTE

1. Autorsko terensko istraživanje u jednom grčkom migracionom kampu, Avgust 2016.
2. Komentar jednog višerangiranog evropskog obaveštajca prenet autoru Oktobra 2016.
3. Citati i brojke su preuzete iz Europolovog saopštenja za štampu od 12. Oktobra 2016.
4. "Migrant Smuggling in the EU," Europol Public Information, Februar 2016. Dostupno na: <https://www.europol.europa.eu/content/migrant-smuggling-eu>.
5. Ibid.
6. „Human Trafficking Focus of INTERPOL Conference,” Interpol, 20. Oktobar 2016. Dostupno na: <https://www.interpol.int/News-and-media/News/2016/N2016-137>
7. Intervju autora sa Ioannis Michaletos-om, 25. Oktobar 2016.
8. Interni izveštaj EEAS-a na 22 strane, napisan 29. Januara 2016, koji je uploadovan na sajt WikiLeaks-a. Vidi „EUNAVFOR MED-Operation SOPHIA-Six Monthly Report: June, 22nd to December 31st 2015.“ Dostupan na: <https://wikileaks.org/eu-military-refugees>.
9. Vidi „Adopting Resolution 2240 (2015), Security Council Authorizes Member States to Intercept Vessels off Lybian Cost Suspected of Migrant Smuggling,” OUN-a, 9. Oktobra 2015. Dostupno na: <http://www.un.org/press/en/2015/sc12072.doc.htm>.
10. Vidi „EUNAVFOR MED – Operation SPOHIA’ – Six Monthly Report: June 22nd to December 31st 2015,” op. cit.
11. Ibid.
12. Intervju autora sa Ioannis Michaletos-om, op. cit.
13. Lindita Arapo, „Balkan Route to Western Europe for Yugoslavia Guns,” Deutsche Welle, 5. December 2015. Dostupno na: <http://www.dw.com/en/the-balkan-route-to-western-europe-for-yugoslavia-guns/a-18896280>.
14. Adrian Shutni, „Black Market Supply and Demand: The Flow of Illegal Weapons from the Western Balkans to Islamist Militants in Western Europe,” Jane’s Terrorism & Insurgency, 25. Mart 2016. Dostupno na: <http://www.janes.com/article/59056/black-market-supply-and-demand-the-flow-of-illegal-weapons-from-the-western-balkans-to-islamist-militants-in-western-europe>
15. „Weapons and Explosives Seized in INTERPOL-Led Operation“, Interpolovo saopštenje za štampu, 21. April 2016. Dostupno na: <https://www.interpol.int/en/News-and-media/News/2016/N2016-051>
16. „Drug Money and Opiate Trafficking on the Balkan Route, Focus of New UNODC Report,“ saopštenje za štampu UNODC-a, 26. Novembar 2015. Dostupno na: <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2015/November/drug-money-and-opiate-trafficking-on-the-balkan-route--focus-of-new-unodc-report.html>
17. Komentari Phil Evans-a autoru 31. Oktobra 2016.

FORUM ZA BEZBEDNOST I DEMOKRATIJU: VIDICI I PUTOKAZI (1-4)

18. Fiona Rose-Greenland, „How Much Money Has ISIS Made Selling Antiquities? More Than Enough to Fund Its Attacks,” Washington Post, 3. Jun 2016. Dostupno na: https://www.washingtonpost.com/posteverything/wp/2016/06/03/how-much-money-has-isis-made-selling-antiquities-more-than-enough-to-fund-its-attacks/?utm_term=.f892c73cf65e.
19. Vidi Chris Deliso, „Smugglers and Legends Complicate Fight Against Antiquities Theft (Part 1),” Balkananalysis.com, 16. Novembar 2005. Dostupno na: <http://www.balkananalysis.com/blog/2005/11/16/smugglers-and-legends-complicate-fight-against-antiquities-theft-part-1>
20. Mark Vlasic, „Mark Vlasic: Illicit Trade in Looted Antiquities Helps Finance ISIS Terror Network,” National Post, 15. Septembar 2014. Dostupno na: <http://news.nationalpost.com/full-comment/mark-vlasic-illicit-trade-in-looted-antiquities-helps-finance-isis-terror-network>.
21. Projekat Univerziteta u Čikagu zove Modeliranje trgovine antikvitetima u Iraku i Siriji (Modeling the Antiquities Trade in Iraq and Syria – MANTIS), i više informacija o njemu je dostupno na: <https://oi.uchicago.edu/research/projects/mantis>. Projekat finansira eksterna neprofitna organizacija, Koalicija Antikviteta. Vidi <https://theantiquitiescoalition.org>.
22. „Dutch Journalist Easily Buys Fake Syrian Passport, Says Terrorists Can Do It Too,” RT, 16. Septembra 2015. Dostupno na: <https://www.rt.com/news/315591-fake-syrian-passport-journalist>.
23. “Migrant Smuggling in the EU,” op. cit.
24. Thomas Siebert, „Der Handel mit syrischen Pässen blüht,” Der Tagesspiegel, 8. Septembar 2015. Dostupno na: <http://www.tagesspiegel.de/politik/fluechtlinge-der-handel-mit-syrischen-paessen-blueht/12290592.html>.
25. “Migrant Smuggling in the EU,” op. cit.
26. Za više informacija o generalnom sistemu videti Mohammed El Qorchi, Samuel Munzele Maimbo i John F. Wilson, „Informal Funds Transfer Systems an Analysis of the Informal Hawala System,” 18. Avgust 2003. Ova zajednička studija MMF-a i Svetske banke dostupna je na: <http://www.imf.org/external/pubs/nft/op/222>.
27. The full report is available on the official website. See “The Trafficking in Human Beings Financial Business Model,” Europol, October 1, 2015. Available at: <https://www.europol.europa.eu/content/trafficking-human-beings-financial-business-model>.
27. Kompletan izveštaj možete naći na zvaničnom web sajtu. Vidi „The Trafficking in Human Beings Financial Business Model,” Europol 1. Oktobar 2015. Dostupno na: <https://www.europol.europa.eu/content/trafficking-human-beings-financial-business-model>.
28. Intervju autora sa Dr. Gergana Yordanova, 31. Oktobar 2016.
29. Anton Troianovski, Manuela Mesco i Simon Clark, “The Growth of Refugee Inc.,” Wall Street Journal 14. Septembar 2015. Dostupno na: <http://www.wsj.com/articles/in-european-refugee-crisis-an-industry-evolves-1442252165>.
30. Intervju autora sa Gavin Slade-om, 11. Novembar 2016.
31. Ibid.
32. Intervju autora sa Ioannis Michaletos-om, op. cit.

FORUM ZA BEZBEDNOST I DEMOKRATIJU: VIDICI I PUTOKAZI (1-4)

33. Vickie Oliphante, „Mafia V Migrants: Mafia Bosses Declare War after Immigration Levels in Sicily Soar”, Express, 23. April 2016. Dostupno na: <http://www.express.co.uk/news/world/663657/Mafia-bosses-declare-war-man-shot-as-immigration-levels-in-Sicily-rise>.
34. Annalisa Merelli, „The Center of Sicily’s Biggest City Was Emptied by the Mafia. Now It’s Being Reclaimed by Migrants,” Quartz, 21. Jun 2016. Dostupno na: <http://qz.com/704320/migrants-are-bringing-back-to-life-palermos-historical-center-which-the-mafia-had-ravaged>.
35. “Migrant Smuggling in the EU,” op. cit.
36. Jamie Dettmer, „Europe’s Migration Crisis a Boon for Organized Crime,” VOA News, 8. Septembar 2015. Dostupno na: <http://www.voanews.com/a/europe-migration-crisis-a-boon-for-organized-crime/2952482.html>
37. Mark Townsend, “Child Migrants in Sicily Must Overcome One Last Obstacle – The Mafia,” The Observer, 24. Jul 2016. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/23/child-migrants-in-sicily-must-overcome-mafia -obstacle>
38. Intervju autora sa bivšim zaposlenim u ambasadi u Atini, Avgust 2016.
39. Milos Mitrovic, „Migrants in Serbia Spend 6 Million EUR per Day,” Balkaneu.com, 11. Avgust 2015. Dostupno na: <http://www.balkaneu.com/migrants-serbia-spend-6-million-eur-day>.
40. Bill Donahue, „Meet the Two Brothers Making Millions Off the Refugee Crisis in Scandinavia,” Bloomberg, 6. Januar 2016. Dostupno na: <http://www.bloomberg.com/features/2016-norway-refugee-crisis-profiteers>.
41. Anton Troianovski, Manuela Mesco, and Simon Clark, “The Growth of Refugee Inc.,” op. cit.
42. Vidi opis programa na sajtu novina. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/global-development/conflict-and-development>.
43. Za zvanični opis modela članaka „finansiranih sadržaja“ vezanih za migraciju, vidi <https://www.theguardian.com/info/2016/jan/25/content-funding>.
44. Početna veb strana ovog projekta je:
<http://edition.cnn.com/specials/world/freedom-project>.
45. Nina Elbagir, „How Children Are Trafficked into Europe,” CNN, 16. Jun 2015. Dostupno na: <http://edition.cnn.com/2015/06/15/europe/freedom-project-misery-trail-children>.
46. Fondacija je tako nazvana u čast preminulog starešine porodice Obaid. Osnivač Tarek Obaid vodi porodičnu naftnu firmu PetroSaudi. Izvršni podpredsednik Karim Obaid je takođe administrator Edelweiss Capital-a sa sedištem u Švajcarskoj. Takođe CEO fondacije Nawaf Obaid je gostujući predavač na Harvardovoj Kenedijevoj Školi za državnu upravu, kao i prisni diplomatski savetnik sudijskom plemstvu. Služio je kao savetnik prinцу Turki Al Faisal-u, ambasadoru Saudijske Arabije pri Velikoj Britaniji a potom i u SAD za vreme Bush-ove administracije. Međutim, na kratko je bio ostavljen po strani nakon jednog novinskog članka iz Novembra 2016 u kojem je upozorio da ukoliko se SAD povuku iz Iraka, „jedna od prvi posledica biti masovna saudijska intervencija kako bi se sprečio masakr nad iračkim sunitima od strana šiitskih miltianata koje podržava Iran.“ Bilo da je u pitanju bila slučajnost ili ne, upravo to se i dogodilo 2014 stvaranjem ISIS-a. Jula 2016. godine Obaid je zastupao stav da je saudijska podrška teroristima u Iraku „mit“. Vidi Nawaf Obaid, „Stepping into Iraq,” Washington Post, 29. Novembar 2006. Dostupno na: <http://www.washingtonpost.com/wp->

FORUM ZA BEZBEDNOST I DEMOKRATIJU: VIDICI I PUTOKAZI (1-4)

dyn/content/article/2006/11/28/AR2006112801277.html. Vidi takođe Nawaf Obaid, „The Myth of Saudi Support for Terrorism,” Washington Times, 21. Jul 2016. Dostupno na: <http://www.washingtontimes.com/news/2016/jul/21/the-myth-of-saudi-support-for-terrorism>.

47. Chris Deliso, „Macedonian Migration Policy and the Future of Europe,” Balkanalysis.com, 23. Decembar 2015. Dostupno na: <http://www.balkanalysis.com/macedonia/2015/12/23/macedonian-migration-policy-and-the-future-of-europe>.

48. Chris Deliso, „Mistrust and Different Priorities Vex EU-Macedonian Security Cooperation,” Balkanalysis.com, 27. Maj 2016. Dostupno na: <http://www.balkanalysis.com/blog/2016/05/27/mistrust-and-different-priorities-vex-eu-macedonian-security-cooperation>.

49. Vidi Tamar Lewin, „As Interest Fades in the Humanities, Colleges Worry,” New York Times, 30. Oktobar 2013. Dostupno na: <http://www.nytimes.com/2013/10/31/education/as-interest-fades-in-the-humanities-colleges-worry.html?ref=education>.

50. Victor Davis Hanson, „The Death of the Humanities,” Hoover Institution, 28. Januar 2014. Dostupno na: <http://www.hoover.org/research/death-humanities>.

51. Vidi „CEU Offers More Then a Dozen Courses Related to Migration,” sajt CEU-a, 8. Oktobar 2015. Dostupno na: <https://www.ceu.edu/article/2015-10-08/ceu-offers-more-dozen-courses-related-migration>.

52. Primera radi, sajt za poslove u oblasti ljudskih prava zabeležio je nove kurseve na tri različita britanska univerziteta koji nude zvanja iz oblasti socijalnih nauka, prava pa čak i psihoanalize. Vidi „4 Master Programs on Refugee and Migration Studies,” <http://www.humanrightscareers.com/4-master-programs-on-refugee-and-migration-studies>.

53. Alison Abbott, „The Mental-Health Crisis among Migrants,” Nature, 10. Oktobar 2016. Dostupno na: <http://www.nature.com/news/the-mental-health-crisis-among-migrants-1.20767>.

54. „EPA Position Paper on Psychiatric Care of Refugees in Europe: Current Situation of Refugees Arriving in Europe,” Evropsko Udrženje Psihijatara, Novembar 2015. Dostupno na: http://www.europsy.net/wp-content/uploads/2015/11/EPA-statement-on-Refugees-20151102_FINAL.pdf.

Tekst u ovom broju naše edicije VIDICI I PUTOKAZI objavljen je sa posebnom dozvolom autora i peti je deo poglavlja njegove knjige kojem je FBD dao novi naslov i medjunaslove za potrebe naše edicije

Naslov originala

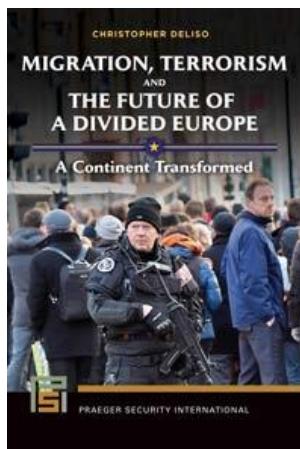
Chris Deliso

Migration, Terrorism, and the Future of a Divided Europe: a Continent Transformed

Praeger Security International,
May 2017

Copyright ©2017 ABC-CLIO, LLC. All rights reserved.

130 Cremona Drive, Santa Barbara, CA 93117

Chapter 5. Organized Crime, Organized Chaos, and the General Migration Economy

Official link:

<http://www.abc-clio.com/ABCCLIOCorporate/product.aspx?pc=A5387C>

UVODJENJE U OPŠTU EKONOMIJU MIGRACIJA

Chris Deliso

Prevod i pregovor

Luka Jovanović

FORUM ZA BEZBEDNOST I DEMOKRATIJU

EDICIJA VIDICI I PUTOKAZI,

Broj 1-4, decembar 2017.

Godina sedma, 12. broj u nizu

Za izdavača **Milan Jovanović**

Beograd, Srbija 2017.

e-mail: fbd@fbd.org.rs

www.fbd.org.rs

Chris Deliso

je afirmisani novinar i analitičar koji se bavi različitim temama uključujući politiku, ekonomiju, socijalna pitanja i bezbednost na Balkanu i istočnom Mediteranu.

Od 2003. godine kao osnivač uredjuje i rukovodi aktivnostima regionalnog portala Balkanalysis.com sa sedištem u Skoplju, u Makedoniji, gde i radi i živi sa svojom porodicom.

Bio je učesnik i govornik na brojnim međunarodnim konferencijama u organizaciji regionalnih vlada, ministarstava odbrane i univerziteta. Njegove analize s temema regionalne politike na Balkanu i o pitanjima terorizma, koriste i državne institucije i ustanove SAD poput Biroa za obaveštajnu istraživanja (INR) Stejt departmента, Vojne obaveštajne agencija i Nacionalnog obaveštajnog saveta.

Posebno je saradjivao na projektima renomiranih organizacija kao što su USAID, Transparency International i UNICEF.